

Nekrologi

IN MEMORIAM

PRIM. BOGDANU LESKOVICU,
DR. MED., 1926–2009

Pavel Poredoš

Preblesla nas je vest, da je za vedno odšel od nas prim. dr. Bogdan Leskovic. Dr. Leskovic se je kot zdravnik več desetletij razdal svojim bolnikom. Po končanem študiju medicine je specializiral Interno medicino in se poglobljeno ukvarjal s strjevanjem krvi. Nato je skupaj s prof. dr. Accetom oral ledino na področju gerontologije. V slovenski prostor je prinašal znanje, ki si ga je pridobil na izpopolnjevanju na Nizozemskem, v Švici in v Nemčiji. Predano je služil svojim bolnikom in opozarjal na posebne zdravstvene potrebe starostnikov. Prim. dr. Leskovic je kot zdravnik povsem izpolnil svoje poslanstvo in je opravil veliko več dela, kot mu je veleval stan. To, da je bil zdravnik, zanj ni bil le poklic, temveč način življenja, ki je pomenil popolno in trajno predanost medicini in svojim bolnikom. To predanost poklicu je izkazoval tudi po upokojitvi, ko se je ves čas neprekinjeno izobraževal in bil eden najbolj rednih udeležencev strokovnih srečanj, ki so jih organizirale sekcije in združenja Slovenskega zdravniškega društva.

S prim. dr. Leskovicem sem se prvič srečal kot mlad specializant. Občudoval sem njegovo natančnost, doslednost in izjemno požrtvovalnost. Vsaka njegova vizita, ki je praviloma trajala nekaj ur, je bila dogodek zase.

Predanost poklicu je prim. Leskovic izkazoval tudi z dolgoletnim aktivnim delovanjem v Slovenskem zdravniškem društvu. Več let je bil član izvršilnega odbora in sekretariata Slovenskega zdravniškega društva, bil je odgovorni član vodstva za finančne in gospodarske zadeve. Veliko je pisal in objavil več kot 80 prispevkov, največ v Zdravniškem vestniku. Napisal je številna poročila o strokovnih srečanjih in ocene strokovnih knjig, zato je tudi že leta 1988 postal častni član Slovenskega zdravniškega društva.

Prim. Leskovic je bil gotovo eden najzvestejših članov Slovenskega zdravniškega društva, saj se je v zadnjih letih na sedežu društva oglasil skoraj vsak dan, ne glede na vremenske razmere in počutje. Dnevno nas

je seznanjal z novicami o zdravstvu, ki so jih prinašala sredstva javnega obveščanja. To so bila prisrčna in prijateljska srečanja, ki smo jih bili vedno veseli in smo bili zaskrbljeni, če je njegov obisk kak dan izostal.

Bil je naš živi leksikon, nanj smo se obračali funkcionarji in zaposleni na Društvu, kadar smo se znašli pred kakšno uganko o zgodovini in dogajanju v slovenskem zdravstvu in v Slovenskem zdravniškem društvu. Vedno nam je na svoj prijazen način postregel z argumentiranimi podatki. Zaradi te izjemne predanosti osrednji stanovski organizaciji mu je Slovensko zdravniško društvo lani na svojem kongresu podelilo Gerbčevo priznanje kot zahvalo za predano delo, s katerim je zaznamoval naše društvo.

Vse, ki smo se srečevali s prim. Leskovicem, nas je zaznamoval s svojo toplino in enkratno osebnostjo. Vedno je bil pripravljen poslušati sogovornika in ni nikoli vsiljeval svojih stališč. Iz njegovih ust nikoli ni bilo slišati sodbe omalovaževanja ali neupravičene kritike ljudi, ki jih je srečeval v svojem življenju.

Skromnost je bila ena od vodilnih lastnosti prim. dr. Leskovica. Ko je bil nekoč vprašan, ali bi bil voljan prevzeti mesto predstojnika takratne Trnovske bolnišnice, je v svoji značilni skromnosti pobudo zavrnil z besedami: »Jaz nisem primeren za predstojnika, saj se ne znam niti primerno obnašati niti obleči«.

Prim. dr. Leskovic, hvaležni smo Vam za vse dni, ki smo jih preživeli skupaj z vami, za vse lepe trenutke, ki ste nam jih podarili, predvsem pa nas bo spremljala Vaša dobrohotna osebnost in iskren prijateljski odnos do sodelavcev.

Ohranili Vas bomo v trajnem in lepem spominu.

IN MEMORIAM

PROF. DR. IVU RAIŠPU, DR. MED.
25. 3. 1926–4. 5. 2009

Franč Verovnik

V ponedeljek, 4. maja letos, se je v slovenjgraški bolnišnici končala življenjska pot cenjenega in spoštovanega zdravnika internista prof. dr. Iva Raišpa, dr. med., enega zadnjih »generalistov« interne medicine pri nas. Dolgo se je boril z boleznijo, ki ga je v zadnjem času skoraj povsem priklenila na invalidski voziček, vendar ni klonil. Z močno voljo in s silno željo po življenju je premagoval vse večje bolezenske težave in skušal ostati povezan s svetom, predvsem z medicino in s svojimi nekdajnimi sodelavci. Pri tem mu je bila v veliko pomoč soproga Renata. Tako je skoraj do zadnjega prihajal na strokovne sestanke Koroškega zdravniškega društva, da je lahko sledil novim dognanjem v medicini.

Medicina mu je bila očitno usojena in ga je spremljala od malih nog. Rojen je bil 25.3.1926 v zdravniški družini v Celju, kjer je bil njegov oče zdravnik internist. V tem mestu je obiskoval šole. Že kar na začetku okupacije so ga Nemci za krajši čas zaprli, ker je bil oče

zaveden Slovenec. Po izpustitvi iz zapora je nadaljeval šolanje na gimnaziji in maturiral leta 1944. Proti koncu vojne je bil v partizanih in po osvoboditvi še za krajši čas v vojski. Že jeseni leta 1945 vpisal na Medicinsko fakulteto v Ljubljani. V drugem letniku je prestopil na Medicinsko fakulteto v Zagrebu in jo uspešno končal 30.12.1950. Zadnje leto študija je ves čas delal kot volonter na zagrebski interni kliniki. Stažirati je začel v Zagrebu, vendar je moral kmalu obleči vojaško suknjo. Nato je jeseni 1951 nadaljeval staž v celjski bolnišnici. V letih 1952 in 1953 je bil prisilno mobiliziran kot zdravnik v Bosno, najdlje je bil v železarni v Zenici, dva meseca pa na interni kliniki v Sarajevu, kjer je tudi opravil strokovni izpit. Še isto leto je začel specializirati na internem oddelku Bolnišnice Celje. V času specializacije se je izpopolnjeval osem mesecev pri prof. Fellingnerju na Dunaju in šest tednov pri prof. De Gennesu v Parizu. Specialistični izpit je z odliko opravil 4. aprila 1957 v Zagrebu in takoj nato že 6. julija obranil doktorat znanosti na ljubljanski Medicinski fakulteti. Tako je postal prvi doktor medicinskih znanosti v Sloveniji. Za disertacijo si je izbral raziskovanje poteka okulokardialnega refleksa pri ikterusu in o tem izdal brošuro. Leta 1961 je opravil podiplomski študij iz nuklearne medicine v Ljubljani. Leta 1964 je dobil naziv primarija, bil habilitiran za docenta leta 1965 v Zagrebu, na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1976 za izrednega profesorja, leta 1986 pa za rednega profesorja interne medicine. Predaval je izbrana poglavja iz interne medicine, večinoma endokrinologijo in diabetes, eno leto celo fiziologijo. Nazadnje je prevzel »izbirni študij«, tj. klinično obravnavo bolnikov skupaj s študenti.

Najpomembnejši del njegovega delovanja je predstojništvo internega oddelka Splošne bolnišnice Slovenj Gradec, ki ga je vodil vse od leta 1958 do upokojitve leta 1989. Verjetno je s tem postal eden od predstojnikov z najdaljšim stažem. V bolnišnici je nasledil primarija dr. Lojzeta Simonitija, ki je umrl v prometni nesreči. Z veliko vnemo se je lotil nadaljnega strokovnega razvoja internega oddelka, na katerem so bili tedaj trije zdravniki, imeli pa so 60 postelj. Ko je šel v pokoj, je bilo na oddelku 12 zdravnikov, postelj pa v času največjega razcveta oddelka celo 120. Uspelo mu je razširiti in posodobiti prostore internega oddelka. Ves čas svojega delovanja je z rednim študijem novosti v medicini dopolnjeval svoje znanje. Zato je lahko obvladal vse veje interne medicine in ga lahko štejemo za enega od zadnjih resničnih »generalistov«. Pridobljeno znanje je s pridom uporabil pri vsakdanjem delu z bolniki. Uvedel je številne nove metode prepoznavanja in zdravljenja bolezni. Tako so internisti slovenjgraške bolnišnice med prvimi v Sloveniji uvedli sobo za intenzivno nego. Po opravljenem podiplomskem študiju iz nuklearne medicine leta 1961 je s tehnikom in kasnejšim zdravnikom dr. Janezom Burnikom ustanovil nuklearni laboratorij. Isto leto je pomagal sodelavcu primariju dr. Juriju Simonitiju pri ustanovitvi in organizaciji dializnega oddelka. Obe pridobitvi sta bili drugi po vrsti v Sloveniji, saj sta do tedaj obstajali le v Ljubljani. Malo je znano, da je s svojimi sodelavci prvi v Sloveniji presadil kostni mozeg že leta 1961. Na internem oddelku slovenjgraške bolnišnice je

opravil prve biopsije jeter. Za začetek so si zdravniki na oddelku drug drugemu punktirali jetra. Pri tem je prof. Raišp nehote napravil prvo biopsijo ledvic. Svojemu kolegu je sicer punktiral jetra, histološki izvid pa se je glasil »tkivo normalne ledvice«. Kasneje se je naučil pravilno punktirati ledvice pri prof. Radoniću v Zagrebu in nato prenesel to znanje na svoje sodelavce. Prav tako je opravljal bronhoskopije s togim bronhoskopom in gastroskopije s poltogim gastroskopom. Pri posegih ga je odlikovala izjemna ročna spretnost in vztrajnost. Pomembno vlogo je odigral tudi pri razvoju laboratorijske in rentgenološke dejavnosti v bolnišnici ter ambulantne obravnave sladkornih bolnikov. Majhnost in oddaljenost bolnišnice ga nikoli ni motila. V tem je videl celo prednost. Stik z bolniki je v taki bolnišnici bolj osebni kot v večjih, zato se bolniki dobro počutijo. Osebnostne stiske bolnikov je še toliko lažje razumel, saj se je tudi sam večkrat znašel v vlogi bolnika, predvsem ko je doživel nenadni srčni zastoj in med zdravljenjem malarije. Pri delu na oddelku je z veliko mero strogosti zahteval red in vestnost, zato so se ga medicinske sestre in strežnice kar nekoliko bale. Tudi od sodelavcev je zahteval dobro strokovno znanje, odgovornost in zavzetost pri delu z bolniki. Različne zaplete na oddelku je avtoritativno razrešil tako, da je bilo vsem zadoščeno. Vendar pa se je znal ob pravi priložnosti tudi nagajivo pošaliti s svojim odličnim smislom za humor.

Svoje znanje in izkušnje je dolga leta prenašal na druge kot strokovni mentor mnogim stažistom in specialistom interne medicine, občasno pa tudi drugih vej medicine. Bil je organizator, koordinator in predavatelj na strokovnih srečanjih in kongresih doma in v tujini. Pri tem mu je zelo koristilo aktivno znanje tujih jezikov, saj je veljal za pravega poliglota. Nemško je doma govoril z materjo, rojeno Dunajčanko, francoščine in angleščine se je naučil v gimnaziji, hrvaščine in ruščine v času študija, kasneje pa še portugalsčine. Kolikor so mu dopuščale razmere, se je ukvarjal tudi z znanstvenim raziskovanjem. Tako je že leta 1956 sodeloval s prispevkom na IV. kongresu interne medicine v Madridu. Kasneje je aktivno sodeloval še na najmanj dvajsetih kongresih v tujini in s tem pripomogel k prepoznavanju slovenske medicine. V tistem času so bili namreč še redki zdravniki, ki so se z lastnimi znanstvenimi izsledki pojavljali zunaj Slovenije. Objavil je več kot 100 prispevkov v domačem in tujem strokovnem tisku. Od ustanovitve Srednje zdravstvene šole v Slovenj Gradcu leta 1975 je dijake poučeval strokovne predmete. Leta 1983 je bil na pobudo Zavoda za mednarodno sodelovanje daljši čas v Luandi, glavnem mestu Angole, kjer je bil mentor specialistom interne medicine in predavatelj študentom medicine. Aktivno je sodeloval tudi v Slovenskem zdravniškem društvu. Bil je predsednik podružnice v Celju in kasneje v Slovenj Gradcu. Pripravil je številna predavanja za člane tedanje koroške podružnice Slovenskega zdravniškega društva (SZD), sedanjega Koroškega zdravniškega društva. Sodeloval je osem let kot član uredniškega odbora Zdravniškega vestnika, bil je predsednik strokovne komisije SZD in predsednik Endokrinološke sekcije SZD. V Enciklopediji Slovenije lahko najdemo njegove prispevke iz zgodovine medicine Koroške krajine. Tako je med

drugimi sestavi življenjepis svojega predhodnika primarija Simonitija, dr. Hausa iz Topolšice, prof. Janka Sušnika in drugih. Za svoje strokovno delovanje je prejel številna priznanja in postal častni član različnih medicinskih združenj, med drugimi tudi v Združenju internistov Slovenije. Zaradi zaslug za uspešen razvoj Splošne bolnišnice Slovenj Gradec in za širjenje prepoznavnosti mesta Slovenj Gradec je bil leta 2002 imenovan za častnega občana.

Profesor Raišp, kot smo ga klicali kolegi in ostali sodelavci pa tudi mnogi bolniki, je s svojim dolgoletnim strokovnim delom gotovo prispeval velik delež k razvoju in prepoznavnosti slovenske medicine, ki ga bo treba v prihodnosti še natančneje opredeliti. V sebi je združeval široko splošno razgledanost in poglobljeno znanje interne medicine, ki ga je nenehno dopolnjeval z rednim izobraževanjem in izkušnjami pri vsakdanjem delu z bolniki. Že ta pregled njegovega strokovnega delovanja in dosežkov ga gotovo uvršča med vidnejše in pomembnejše zdravnike naše polpretekke dobe. Vredno bi bilo natančneje proučiti njegovo življenjsko pot in iztrgati pozabi vse tisto dobro, zaradi česar je med ljudmi Koroške krajine in tudi od drugod užival sloves cenjenega in spoštovanega zdravnika – tako pri bolnikih kot pri zdravstvenih delavcih. Tak je namreč v spominu vseh, ki smo ga poznali.

Nove knjige

Recenzija

Uroš Ahčan: *Orel s škrlatnega vrha*, Bernarda Logar: *Otroci in smrt, Celjska*. Dve knjigi v eni. Mohorjeva družba, Celje–Ljubljana, 2009

»Vsem, ki podarjajo«. Uroš Ahčan posveča svojo knjigo »Orel s škrlatnega vrha«, ki z otroki spregovori o tistem, o čemer odrasli povečini molčijo. Rdečo nit njegove pripovedi o prav posebnem prijateljstvu, ki se splete med dečkom in orlom, namreč predstavlja smrt. Knjiga plastičnega kirurga in profesorja Medicinske fakultete dr. Uroša Ahčana otroku na razumljiv in prijazen način predstavi smrt kot sestavni del življenja in v prepletu pripovedi, ki skrivajo v sebi dragocene nauke o življenju, otroku privzgaaja ustrezen odnos do sklepnega poglavja človeškega življenja. Knjigi je priloženo besedilo klinične psihologinje Bernarde Logar, namenjeno odraslim kot pomoč pri nujenju opore otrokom pri spoprijemanju s smrtjo bližnjega.

Kako zelo v naši državi potrebujemo delo, kot sta ti »dve knjigi v eni«, gotovo ne občutimo le tisti, ki se s človeško duševnostjo ukvarjamo poklicno, pač pa vsi, ki imajo tako ali drugače opraviti z otroki v svojem ožjem ali širšem življenjskem okolju. Novice, da je izšla knjiga za otroke, ki so se srečali z izgubo bližnje osebe, sem se osebno razveselila natančno tako kot pred leti knjige, namenjene otrokom, ki imajo v družini osebo z duševno motnjo. Pri slednji je sicer šlo za prevod, tokrat pa je pred nami delo slovenskega avtorja, ki se je odločil nekaj premakniti na področju, ki je še vedno

tabuizirano in ovito v molk. Avtorju srčno čestitam, saj mu je uspelo nekaj velikega.

Bolečina je eno najbolj intimnih človekovih izkustev. Žalovanje pa ena najbolj absolutnih oblik bolečine, ki obstajajo. Ko izgubimo drago osebo, morda najbolj *umremo* mi sami. V nasprotju z znanim rekom, pa v resnici ni *čas* tisti, ki zaceli, je pač *celjenje* mogoče le ob opori tistih, ki razumejo, predvsem pa zares *čutijo* našo stisko in nam stojijo ob strani, ko nas čustveni vrtnec izgube neusmiljeno premetava sem in tja. Opora nekoga, ki *te čuti*, je neprecenljivega pomena za to, da rane, ki jih je zadala izguba, ne bi prerasle v dolgoročne psihične poškodbe. Pri otrocih, ki so od nas odvisni, vse še toliko bolj drži.

Starost oz. stopnja otrokovega razvoja določa njegovo doživljanje smrti, ko ta poseže v njegovo življenje. V najmlajši dobi jo pogosto dojema kot nekaj začasnega, ne-dokončnega, v pričakovanju povratka bližnje osebe. Nekoliko kasneje smrt sicer postane »končna«, a misel na to, da bi se lahko zgodila njemu ali njegovim bližnjim, je nepredstavljiva. Odzivov na smrt pri otrocih je toliko kot otrok samih, saj jo vsak doživi po svoje. Čustveni odgovor pa je bolj ali manj enak: žalost in jeza, ki se lahko kažeta v umiku vase ali pa v besu, ki ga otrok izraža v odnosu do drugih ljudi. Izgubi občutek varnosti, pojavijo pa se občutki krivde. Stisko pogosto poglobljajo odzivi iz okolja, ki se pogovoru o smrti izogibajo ali o njej govorijo na način, ki ni ustrezen. Sama narava situacije, ko družino prizadane smrt, pa prispeva k temu, da veliko otrok tedaj, ko bi najbolj potrebovali pomoč drugih, ostane povsem *samih*, ker so odrasli v njihovi bližini sami pretreseni zaradi smrti in zato otroku nedostopni.

To, da se o smrti ne govori dovolj in ne na primeren način, spravlja v stisko tudi starše in druge ljudi, ki so žalujočemu otroku blizu in bi mu želeli pomagati, pa ne vedo, kako. Zato je pomembno, da čim širši krog ljudi, ki to že obvladajo, svoje znanje in izkušnje predstavi, pove, zapiše. Strokovno besedilo klinične psihologinje Logarjeve, ki bogati Ahčanov literarizirani spopad z otrokovim doživljanjem smrti, tako predstavlja dodano vrednost knjige. V pomoč bo tistim, ki bodo nudili pomoč. Zanesljivo programom Društva Hospic, ki se je v Sloveniji že pred leti odločilo, da v obliki tabora pomaga otrokom, ki jih je doletela smrt bližnjih.

Založba Celjska Mohorjeva družba, ki je pred nekaj leti prav z Ahčanovimi *Govorečimi prsti* (vse o nevarnostih za zdravje prstov in rok), začela izdajati serijo poučnih knjig, ki jih z ene strani berejo otroci, z druge strani pa je priročnik za njihove starše, odkrila zanimiv prezentacijski model. Sledili sta *dve knjigi v eni* zoper kajenje (M. Sturm – pljučni kirurg dr. Orel: *Kralj Niko Tin*) in o učenju branja (Ločniškar: Nežine črke). Tokrat se je lotila tabuizirane smrti. Prav radovedni smo, kdaj si bo v *dveh knjigah v eni* upala lotiti še enega slovenskega vzgojnega tabuja – spolnosti ...

V želji, da bi nam čas kaj kmalu prinesel še več knjižnih del v tej smeri, želim veliko bralcev tej knjigi, ki bo nedvomno ogromno *podarila* tistim, ki jim je življenje *vzelo*.

Sanja Temnik